Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi
Yıl: 3 • Sayı: 14 • Mart/Nisan 2023

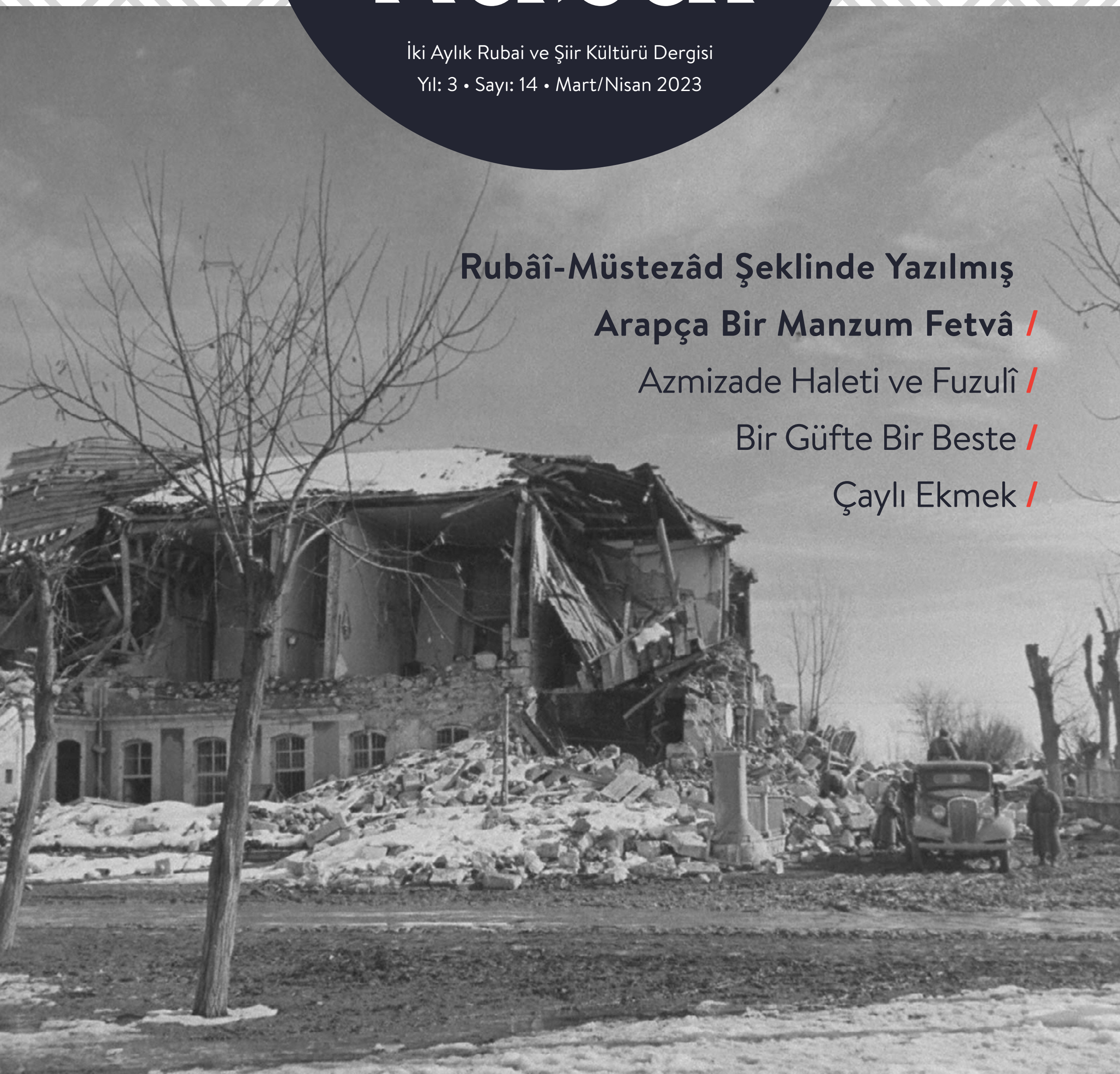

Rubâî-Müstezâd Şeklinde Yazılmış Arapça Bir Manzum Fetvâ /

Azmizade Haleti ve Fuzulî /

Bir Güfte Bir Beste /

Çaylı Ekmek /

Rubai

İki Aylık Rubai ve Şiir Kültürü Dergisi
Yıl: 3 • Sayı: 14 • Mart/Nisan 2023

www.rubaidergisi.com

Yayın Yönetmeni : Ahmet Ziya Kahraman
Yayın Danışmanı : Tacettin Şimşek
Son Okuma : İbrahim Duran
Web Geliştirici : Adil Bayram

Kapak : Earthquake/Turkey 1940
Margaret Bourke-White

Şiirlerin ve yazıların sorumluluğu şair ve yazarlarına aittir. Tanıtım ve tahlil amacıyla kullanılacak küçük bölümler dışında dergi iktibas edilmemelidir. Her hakkı mahfuzdur.

Gelenekten Kopmadan

Rubainin Değerli Dostları,

Bir kez daha gönülden merhaba.

14. durakta yine birlikteyiz. Şükürler olsun.

Derin acılarla sınandığımız bir dönemde çıkmakla çıkmamak arasında haklı bir tereddüt yaşadık. Yangın yerine dönen ruhumuzu yazarak ve okuyarak teskin etmeyi deneyebilirdik. Rubai dergimizin ebediyete göçen ve Allahualem şehit sayılan canlarımıza rahmet, yaralı kurtulanlara âcil şifalar, milletimize başsağlığı ve böyle felaketleri bir daha yaşamamayı dilemeye vesile olabileceğini düşündük.

İslamiyet öncesine ait metinlerden klasik dönem edebiyatımıza, halk-tekke şiirinden, yenileşme dönemi edebiyatımıza uzanan köklü ve güçlü bir şiir geleneğimiz var. Gündemimizde Ki Ki de olmalı, Hoca Dehhanî de; Yunus Emre de olmalı, Şeyh Galip de; Namık Kemal de olmalı, Yahya Kemal de...

Mehmet Âkif, Tanzimat'la Türk İslam medeniyetinin sesi olmaktan uzaklaşan şiiri, klasik dönem şiirinin beslendiği ana kaynaklarla yeniden buluşturmuştur. Bu bir gelenek inşasıdır. O hâlde kökü Âkif, gövdesi Necip Fazıl, dalları Sezai Karakoç olan bir gelenekten söz edebiliriz. Yahya Kemal'in Türk İslam medeniyetinin sesini arama serüveni de bir gelenek inşasıdır. Üç Ahmetler diye bilinen Tanpınar, Dıranas ve Tecer'le Necip Fazıl, hece şairlerinin açtığı yoldan Türk şiirini kanatlandıran bir gelenek üretirler. Garip Hareketi'nin başlattığı da yeni bir gelenektir. Orhan Veli'nin şiirden vezni, kafiyeyi, redifi, söz sanatlarını, mısrayı, şairaneyi kovması, Türk şiirini mevcut gelenekten koparma girişimiydi. Belki de temel amaç, beşerî sözün ilahi sözle irtibatını kesmekti. Hâlâ takipçileri olduğuna göre, bunda Garip Hareketi'nin başarılı olduğu açık.

Beşerî sözün öykünebileceği ideal kaynak mukaddes kitaplardır. Elbette mukaddes kitaplar şiir değildir. Ama şiirsel özellikler taşır. İnşirah suresini hatırlayalım: "...sadrek..., vizrek, ...zahrek, ...zikrek." Bunun bir açıklaması olmalı.

Bugün son sözü Rıfkı Melûl Meriç (1901-1964) söylesin:

Herkes bu cihanda başka bir davada
Ömrünce sefa süren dahi şekvada
Ârifler ölürken gülerek derler ki
Tek gerçek ölümdür bu yalan dünyada

Bir sonraki sayıda buluşmak ümidiyle.

Bismillah.

Rubâî-Müstezâd Şeklinde Yazılmış Arapça Bir Manzum Fetvâ

Muhittin Eliaçık

Manzum fetvâlar genellikle kıt'a nazım şekli ile yazılmış, az da olsa mesnevi ve nazım kullanılmıştır. Ancak, rubâî ve onun da rubâî-müstezad gibi, Türk edebiyatında çok az örneği bulunan bir şeklin kullanılmış olması sürpriz olmuştur.

Yiğit, genç, kavî anlamındaki fetâ kökünden gelen fetvâ kelimesi, bir meseleyi çözüp hükmünü açıklayan güçlü cevap anlamındadır. Çoğulu fetâvâ/fetâvî olup, bir fakîhin sorulan bir meseleye yazılı veya sözlü olarak verdiği fıkhî cevaptır. Fıkhî bir meselenin hükmünü fetvâya yetkili kişilerden sormaya istiftâ, fetvâyı isteyene müsteftî, böyle bir meselenin hükmünü cevaplamaya iftâ, fetvâyı verene de müftî denir (Atar, 1995:487).

İslâm devletlerinde fetvâ çok önemli bir kurum olup mühim işlere müftülere danışılarak girişilmiştir. Dört Halife döneminin başlarında kadılık ve müf-

tülük valilerde toplanmış, daha sonra fetvâ ve kazâ birbirinden ayrılmış, Emevî halifesi Ömer bin Abdülaziz zamanında ise iftâ teşkilatı resmen kurulmuştur (Atar,1991: 122-126).

Memlûkler döneminde müftüler devlet yönetiminde etkin biçimde yer almışlardır (Uzunçarşılı, 1984:387). Aynı şekilde Osmanlı Devleti'nde de savaş, barış, ıslahat, halifenin hal'i, eşkıyalık yapanların katli vb. olaylar fetvâ konusu olmuş ve çıkarılan örfî kanunnâmelerde şeyhülislâmın fetvâsı istenmiş; özel hukuku ilgilendiren fetvâlar kişilerin, kamu hukukunu ilgilendiren fetvâlar ise idarecilerin isteği üzerine verilmiştir (Atar, 1995:490).

Ulema sınıfındaki hiyerarşide şeyhülislâm 16. yüzyılın sonlarında en üstte yer almış, önceleri veziriazamlarca yapılan yüksek rütbeli müderris ve kadı atamaları ve bütün müftü teşkilâtının idaresi 1574 yılından itibaren şeyhülislâmlarca yapılmış ve böylece taşralarda bulunan tüm müftülükler şeyhülislâmlığın bir taşra teşkilâtı olarak hizmet görmüşler, özel kanunlardaki fetvâ istekleri İstanbul'da şeyhülislâm, kazalarda ise müftülerce gerçekleştirilmiştir (MTM, 1331: 538-539; Uzunçarşılı, 1988: 179; İpşirli, 1994: 270; Yakut, 2003: 36).

Fetvâ/Fetâvâ, Vâkıât, Hızâne, Mesâil, Es'ile-Ecvibe, Nevâzil, Müntahab, Hulâsa, Mecmûa gibi adlar taşıyan fetvâ derlemeleri genellikle fıkıh kitaplarının sistematiğine göre düzenlenmiş ve cevaplar çoğunlukla Hanefi mezhebine göre verilmiştir. Fetvâ mecmuaları mesele-cevap şeklinde düzenlenmiş, meselelere "olur, olmaz, câizdir" gibi kısa cevaplar verilmiş, kaynak belirtilmiş, bazı mecmuaların kenarlarına sonradan fetvâlar eklenmiştir. Çoğunluğu 17-18. yüzyıllara ait olan Osmanlı fetvâ kitaplarında vakıf, nikâh, talâk, bey' ü şirâ bapları en çok mesele sorulan konular olmuş, en çok derlemeler Ebusuûd Efendi'ye ait bulunmuştur.

Osmanlı'da kadılar kaynak olarak en çok Ebussuûd, Müeyyedzade Abdurrahman, Sa'dî Çelebi, Zekeriyazâde Yahya, Balizâde Mustafa, Çatalcalı Ali, Seyyid Feyzullah, Menteşizade Abdurrahim, Yenişehirli Abdullah ve Dürrizade Mehmed Efendilerin fetvâlarına başvurmuşlardır. Osmanlı Devleti'nde 129 şeyhülislâm atamasının yapıldığı beş asırlık meşihat döneminde en uzun süreli görevi 30 yılla Ebussuud Efendi yapmıştır.

Osmanlı'da bir husus hakkında fetva alınmak istendiğinde fetva emini dairesine baş-

vurulur, fetva emini kâtibi de suali mesele adı altında özel terimlerle yazar; erkekler için Zeyd, Amr, Bekir, Halid; kadınlar için de Hind, Zeyneb, Hatice, Ümmü Gülsüm gibi hayalî isimler kullanılır, fetvâların altlarında şeyhülislâmların imzaları bulunurdu.

Manzum Fetvâ Gerek İslâm dünyasında, gerekse Osmanlı'da nazımla anlatım bir gelenek hâline gelmiş ve bu durum fetvâlara da aksetmiştir. Osmanlı'da genellikle şairliği ile öne çıkmış bazı şeyhülislamlar kendilerine nazmen sorulan meselelere nazmen cevap vermişlerdir. Bu gelenek daha ziyade 16. yüzyılda Ebussuûd Efendi'nin fetvâları ile başlamış[1] ve buna diğer şeyhülislamların da katılmasıyla uygulama yaygınlaşmıştır. Herhangi bir sanat endişesinin güdülmediği manzum fetvâlarda aruzun fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün; fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün gibi kısa kalıpları ve daha çok kıt'a ve mesnevi nazım şekilleri kullanılmıştır.

Şu ana kadar tarafımızca otuz adet manzum fetvâ tespit edilmiş olup bunlar Şeyhülislâm Ebussuûd, Hoca Sadeddîn, Muhammed bin Sadeddîn, Bostânzâde Muhammmed, Muhammed Bahâî, Ebû Saîd Muhammed ve Yenişehirli Abdullah Efendilere aittir. Kadılık yapmış Seyyid Mehmed Rıza'ya ait de üç manzum fetvâ olup, imzası bulunmayan fetvâlar da vardır. Manzum fetvâlarda beyit sayıları genellikle 3-6 beyit olsa da, 20 beyte çıkanları da vardır. Bu fetvâlarda: gasp, vasiyet, katl, mal taksimi, talak, erkeğe ipek giymenin hükmü, köle alım satımı, sulh davasında vekâlet, meraya harman yapmanın hükmü, zengin bir imamın dilenmesinin hükmü, vasînin verdiği sözden dönmesi, cenîn düşürme, sefere asker göndermemenin hükmü, kahvenin hükmü, köle alımında vekâlet, ücretle imâmetin hükmü, ölen Zeyd'den olan iki ayrı çocuğun miras taksimi, kâybolanın miras taksimi, zimmî Zeyd'in ümmülveledinin Müslüman olması durumu, cariyeye verilen talakın hükmü gibi konular işlenmiştir. Manzum fetvâların soru kısımlarında şeyhülislâmlar için: sadefçe-i kevn, hudâvend-i 'akl-ı küll-fıtrat, yegâne-i dehr, hâtemü'l-müctehidîn, ukde-güşâ-yı işkâl, kalem-perdâz-ı hikem-sâz-ı dîn, zevât-ârâ-yı hükm-i Kirdigâr, müfti-i zamâne vü hallâl-ı müşkilât, müfti-i hak-gûy u hakâyık-iz'ân, re'îs-i mecâmi'-i 'ulemâ, ser-efrâz-ı fuzalâ vü zümre-i 'ulemâ, re'îs-i eimme-i 'ulemâ, müfti-i müşkil-i savâb u hatâ, kâ'id-i rekb-i cümle-i fuzalâ, ukde-güşây-ı müşkil-i nâs, miftâh-ı fuzûl u kenz-i ecnâs gibi övücü sıfatlar kullanılmıştır. Manzum fetvâlar edebî sanatlarca fakir olsa da, şair müftülerce kaleme alındıklarından ustaca ürünü beyitler de görülmektedir. Mesela Hoca Sadeddin

Efendi'nin "Cerr-i mûsâ olur harâm-ı kabîh / Cezm ider ref' ü nasbı cerr-i sarih" şeklindeki cevabında tevriye ve istihdam sanatları kullanılmıştır.

Manzum fetvâlar genellikle kıt'a nazım şekli ile yazılmış, az da olsa mesnevi ve nazım kullanılmıştır. Ancak, rubâî ve onun da rubâî-müstezad gibi, Türk edebiyatında çok az örneği bulunan bir şeklin kullanılmış olması sürpriz olmuştur. Aşağıda tanıtılacak fetvâ da böyle olup, ayrıca konusunca da ekstrem bir karakter taşımaktadır.

Rubâî ve Müstezâd Nazım Şekli

Rubâî, divan edebiyatında aruzun hezec bahrinden 24 özel kalıpla yazılan tek bendden oluşan bir nazım şeklidir. Müstezâd ise, ziyadeli demek olup, her mısra veya beytin sonunda aynı veznin kısaltılmış cüz'ü bulunan manzumedir. Arapça'da "artmış, ziyadeleşmiş" anlamına gelen müstezâd kelimesi edebiyat terimi olarak bir uzun, bir kısa mısralar halinde yazılan nazım şeklidir. Divan edebiyatında en çok gazel tarzında görülmekle birlikte rubâî, kıta, kaside, beyit ve mesnevi şeklinde de müstezadlar yazılmıştır.

Ziyadeleri veya uzun mısraları tekrarlanan müstezadlara mütekerrir müstezad, ziyade mısraı kendinden sonra gelen mısraın başında tekrarlanan müstezatlara müdevver müstezad, ziyade mısraı uzun mısradan önce gelen müstezatlara mutarraf müstezad, ziyadeleri çift olan müstezadlara çifte müstezad adı verilir.[2]

Gazel şeklindeki müstezadların kafiye düzeni genellikle: AaAa BbAa CcAa; AaAa BxAa CxAa; AbAb CcAb DdAb; AbAb CxAb DxAb olmuştur. Ayrıca mütekerrir, çifte, rubâî, kıta, musammat, mesnevi müstezadlar 38 farklı kafiye örgüsü ile yazılabilmiştir. Müstezadların asıl vezni mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün kalıbı olup bu kalıpta ziyade mısralar mef'ûlü feûlün cüzüyle yazılmıştır. Az miktarda da olsa diğer aruz kalıplarıyla beraber ziyade mısralar da hesaba katılarak müstezadlarda 24 kalıp kullanıldığı belirlenmiştir.

---

1 Ebussuud Efendi ile Kanuni arasındaki bir karınca fetvâsı meşhurdur. Kanuni Sultan Süleyman bir gün sarayın hasbahçesinde gezerken taze ayva ağacını karıncaların sardığını görüp karıncaların katli için fetvâ istemiş ve bunu Şeyhülislam Ebussuûd Efendi'ye, "Dırahta ger ziyân itse karınca / Günâhı var mıdır anı kırınca" şeklinde nazmen sormuş, o da, "Yarın Hakkun huzûrına varınca / Süleymandan hakın alır karınca" diye nazmen cevap vermiştir.

2 Uzun mısraları 4 mefâîlün, kısa mısraları 2 mefâîlün kalıbıyla yazılan müstezadlara da müstezâd-ı südâsiye denilmiştir.

Arap şiirinde müveşşah denilen bir şekilden örnek alınarak İran edebiyatında yazılmaya başlanan müstezad oradan Türk edebiyatına geçmiştir. Türk edebiyatında tespit edilen ilk müstezad 14. yüzyıl şairi Nesîmî'ye ait olup ayrıca Şeyhî ve Ali Şîr Nevâî de öne çıkan şairlerdir (Kılıç, 2006: 148-149).

Tek beyitle 124 beyit arasında yazılabilmiş olan müstezadların büyük kısmı 5 beyitli olmuş, bunu 7, 6, 4 beyitli müstezadlar izlemiştir. Hâkim Mehmed Efendi'nin mirâciyyesi 124 beyitle bilinen en uzun müstezad olmuş, 99 beyitle İbnü'r-Reşâd Ali Ferruh'un tercî-i bend-müstezadı onu izlemiştir (Erdoğan, 2009: 1191).

Rubâî-müstezâd şeklinde yazılmış Arapça bir manzum fetvâ Altında kime ait olduğunu gösteren bir imza bulunmayan rubâî-müstezad nazım şekliyle yazılmış bu Arapça manzum fetvâ, oruçla ilgilidir. Hem şekil, hem de konu bakımından ekstrem bir karakter taşımakta olup, bu da özel biçimde düzenlendiğini göstermektedir. Metni, Türkçesi ve tahlili aşağıda verilen bu fetvâ, manzum fetvâlar içinde şekil ve muhtevaca farklı ve ayrı bir yerde durmaktadır:

El-fetvâ[3]
Hâzâ Ramazân ve küllünâ nahşâhu
Min ecli sıyâm
Mâ kavlüke yâ fakîhu fî-fetvâhu
'Accil bi-kelâm
Men bâte mu'ânikan li-men yehvâhu
Fî cinhi zalâm
Hel yefturu 'ındehu yukabbilu fâhu[4]
Em savme tamâm
El-cevâb
Yâ sâ'ile men yufakkahu fî-fetvâhu
Eş-şer'u fesîh
İsma' bi-makâlinâ ve'ttebi' ma'nâhu
İn kâne melîh
Lâ yefturu 'ındemâ yukabbilu fâhu
Es-savmu fasîh

Kalıp: mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fa'/ mef'ûlü fe'ûl

Kafiye örgüsü: AbAbAbAb AcAcAc

Fetvâ:

Bu Ramazan ve hepimiz oruç sebebiyle ondan korkarız. Ey fakîh, onun fetvâsında görüşün nedir ki, sözü acele söyle. Gece karanlığında kendisine isteklenen birisini kucaklayarak geceleyen kişi, onun ağzını öptüğünde orucu bozulur mu (orucunu bozar

3 Afyon Gedik Ahmet Paşa İHK, 03 Gedik 18002, Mecmûa-i Mesâil-i Fıkhiyye, vrk. 35a. Bu fetvâ, Şeyhülislam Ebussuûd Efendi'nin fetvâlarının toplandığı bir mecmuada yer almakta olup Ebussuûd Efendi'ye ait olması da muhtemel olsa da altında imza olmadığından kesin hüküm verilememektedir.

4 "Hel yuftaru" (orucu bozulur mu?) ve "yukabbel" (öpüldüğünde) diye de okunabilir; ancak, metinde hareke olmadığından fâil şeklini esas alarak "hel yefturu" ve "yukabbil" okunuşlarını tercih ettik.

mı), yoksa oruç tamam (sağlam) mıdır?

Cevap:

Ey, (sualinin) fetvasında şer'in geniş hükmünü anlamak isteyen? Sözümüzü dinle ve güzel gelirse anlamına uy. Ağzını öptüğünde orucu bozulmaz, oruç sağlamdır.

Manzum çeviri:

El-fetvâ

İşte Ramazan ve biz korkarız ondan - Oruçtan ötürü

Ey fakih ne dersin bunun fetvasına - Acilen bir cevap

Kendisini arzulayana sarılsa kişi - Bir gece yarısında

Öptüğünde dudaklarından orucu bozulur mu - Yoksa tamam mıdır orucu?

El-cevâb

Ey bunun fetvasını açıklayana soran kişi! - Hüküm geniştir,

Sözümüzü dinle ve manasına uy -(öptüğün) güzelse eğer

Öptüğünde dudaklarından bozulmaz orucun - Oruç sağlamdır

Değerlendirme

Bu fetvânın kayıtlı bulunduğu, Velî bin Yûsuf adlı kişi tarafından düzenlenmiş 111 varaklık mecmuanın büyük kısmında Şeyhülislam Ebussuûd Efendi'nin fetvâları bulunmaktadır. Rubai-müstezad şeklinde yazılmış olan yukarıdaki manzum fetvâda, bir kişinin gece karanlığında uyurken, habersiz biçimde, yanında uyuyanın (zamire göre erkek) ağzını öptüğünde orucun bozulup bozulmayacağı sorulmuştur. Verilen cevapta ise, orucun bozulmayıp tamam, yani sağlam olduğu bildirilmiştir. Böyle bir fetvânın bu şekil ve muhtevada sorulması dikkat çekicidir. Zira, bu fetvânın bulunduğu mecmuada oruçla ilgili daha başka birçok fetvâ bulunmakta ve böylesine uç konulara rastlanmamakta, bu fetvâların hepsinde Ebussuûd Efendi'nin imzası bulunmaktadır. Böyleyken bu fetvânın imzasız biçimde araya sıkıştırılmış olması ve üslupça da Ebussuûd Efendi'ye çok uzak bulunması ona aidiyetini neredeyse imkânsız kılmaktadır. Bize göre, şekil ve muhtevaca ekstrem olan böyle bir fetvâ, mecmuayı derleyence başka bir kaynaktan aktarılmış ya da bizzat kendisince yazılmış olmalıdır. Bu durumda da nereden alındığı belirtilmeliydi. Böyle olmadığına göre, kaynağı belirsiz böyle bir fetvâ, konusu ve nazım şeklince bir öykünme ürünü veya çeşni olmak için araya kaydedilmiş bir fetvâ olarak kabul edilebilir. Aykırı ve ekstrem konuları bütün fetvâ derlemelerinde görmek mümkün ise de, bu fetvâ gibi hem nazım şekli hem de konusu bakımından farklı ve uç olanlar nadiren görülmektedir. Öte yandan, fetvâ kitaplarında hayalî ve mübalağalı

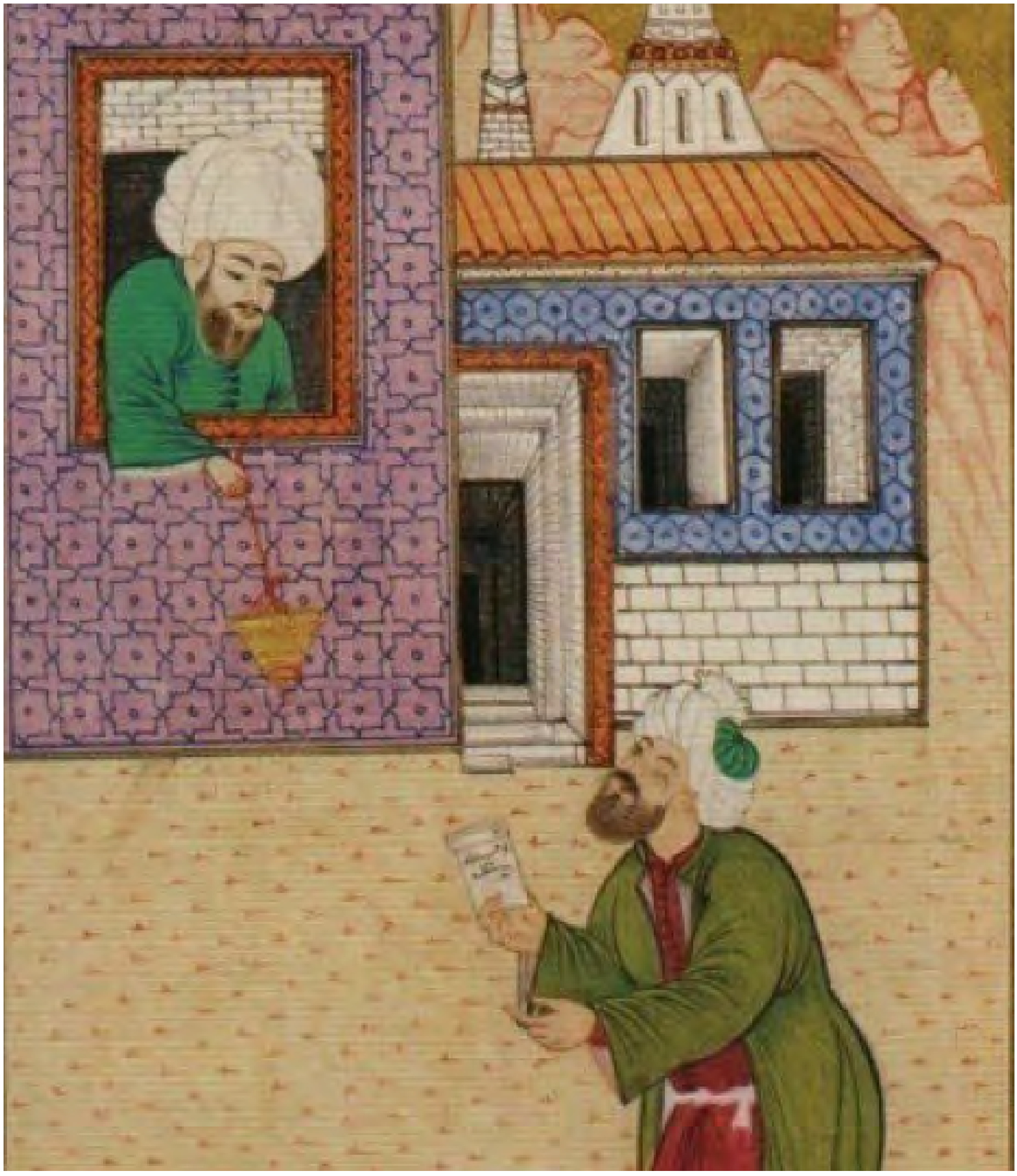

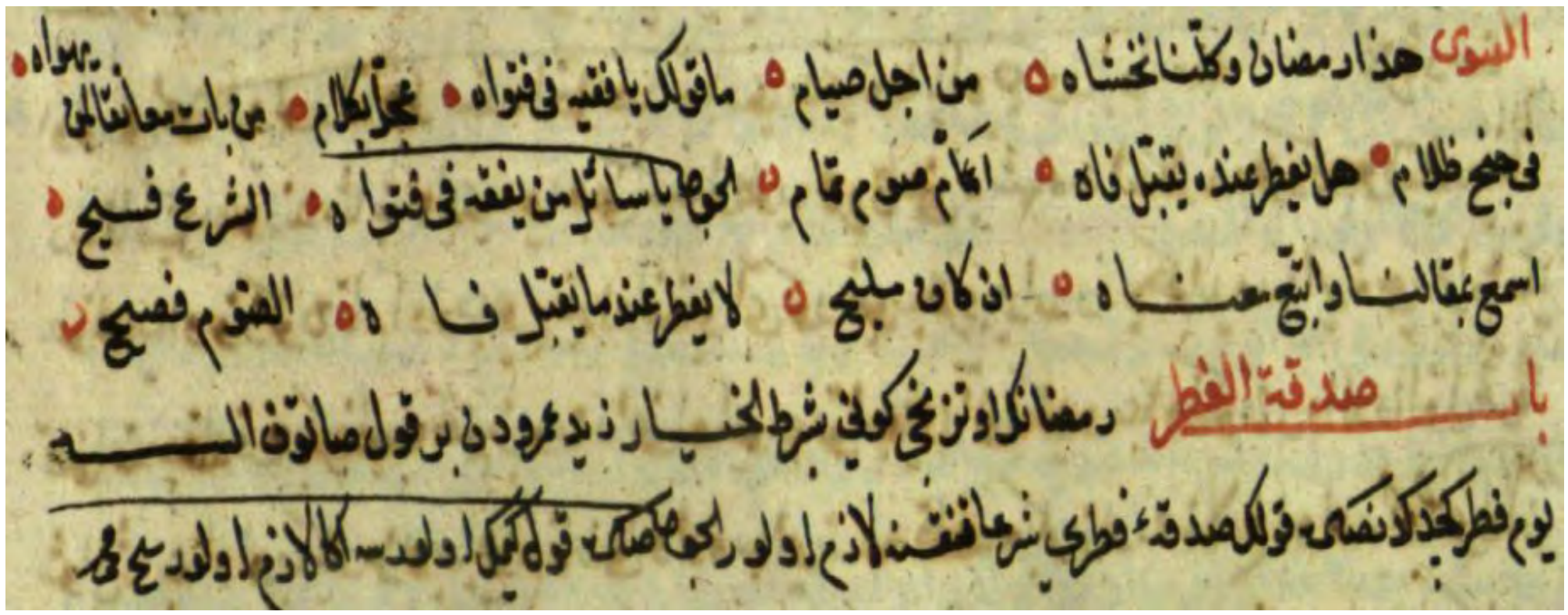

konuların çok sık sorulduğu, bunların cevaplarının ise ciddî ve soran kişiyi iğneleyici bir üslupta bulunduğu dikkati çekmektedir. Oysa yukarıdaki fetvânın cevabında böyle bir üslup yoktur.

Arapça rubai-müstezad manzum fetvâ (Afyon Gedik Ahmet Paşa İHK, 03 Gedik 18002, vrk. 35a.)

KAYNAKÇA

Atar, Fahrettin (1991). İslâm Adliye Teşkilâtı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Atar, Fahrettin, (1995). Fetvâ, Diyanet İslâm Ansiklopedisi, İstanbul.

Erdoğan, Mehtap (2009). "Ali Ferruh'un Şâyân Adlı Eseri ve Bu Eser İçerisinde Yer Alan Terci-i Bend- Müstezad Nazım Şekliyle Yazdığı Bir Manzumesi", Turkish Studies, 4/8, Fall, s.1190-1211

İpşirli, Mehmet (1994). Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilâtı, Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, C.I, İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, İstanbul.

Kılıç, Filiz (2006). Müstezad, Diyanet İslam Ansiklopedisi, C.32, s.148-149.

Osmanlı Kanunnâmeleri (1331), Millî Tetebbular Mecmuası (MTM), I (3), ss. 495-544.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı (1984). Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal, TTK, Ankara.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988). Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı, TTK, Ankara.

Yakut, Esra (2003). "II. Meşrutiyet Dönemin-de Müftülerle İlgili Gerçekleştirilen Hukukî Düzenlemeler", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3/1.

(Düzenlenmiştir.)

(Muhittin Eliaçık, Rubâî-Müstezâd Şeklinde Yazılmış Arapça Bir Manzum Fetvâ, Tarih Okulu Dergisi (TOD), Sayı: XXVI, Haziran 2016, ss. 709-717)

AZMİZADE HALETİ

(1570-1631)

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mustafa'dır. İyi bir medrese öğrenimi gördü. Kadılık, kazaskerlik görevlerinde bulundu. Birçok medresede ve Sahn-ı Süleymaniye'de müderris olarak çalıştı. Devrinin önemli bilginlerindendir.

Klasik dönem Türk şiirinde rubai nazım biçiminin öncüleri arasında yer aldı. Nedim "Hâletî evc-i rubaide uçar Anka gibi" dizesiyle Haletî'yi bu nazım biçiminin en güçlü şairi ilan etti.

Divan'ı vardır. Divan'ında ve çeşitli mecmualarda toplan 745 rubaisi vardır. Başlangıçta Divan'ına dâhil olan rubailer zaman içinde Rubâiyât-ı Hâletî adıyla ayrı kitap olarak da yayımlanmıştır.

İstanbul'da öldü.

Gönlüm darılır ah u figan eylemesem
Cânım sıkılır yaşımı kan eylemesem
Bin dilbere dil bağlayamam kendimden
Şemşîr-i cefasın imtihan eylemesem

(Ah ile feryat etmesem gönlüm daralır. Gözümden kanlı yaş dökmesem canım sıkılır. Eziyet kılıcını sınamadan bir güzele kendiliğimden gönül bağlayamam.)

FUZULÎ

(1483-1556)

Asıl adı Mehmed'dir. Akkoyunlular Dönemi'nde Irak-ı Arab adıyla anılan Bağdat ve Kerkük civarını yurt tutan Türkmenlerin Bayat boyundandır. Doğum tarihi ve yeri kesin değildir. "Fuzûlî-i Bağdadî" diye anılmasından dolayı kaynaklar Bağdatlı olduğunu yazar. Hayatı Necef, Hille, Bağdat ve Kerbelâ'da geçmiştir.

Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1534'te Bağdat'ı fethi üzerine "Geldi burc-ı evliyâya pâdişâh-ı nâmdâr" tarih dizesinin içinde yer aldığı ünlü kasidesiyle birlikte padişaha beş kaside takdim etti.

1556'da Bağdat ve çevresini kasıp kavuran büyük veba salgını sırasında ölmüştür.

Şiir dili olarak Türkçeye son derece hâkim, âlim bir şairdir. İçtenliği, lirimi, coşkusu, sadeliği, duyarlılığı ve ifade kudretiyle Türk edebiyatının en büyük isimleri arasına girmiştir. Aşk, ızdırap ve yalnızlık şairi olarak tanınmıştır.

Türkçe Eserlerinden Bazıları: Divan, Leylâ vü Mecnûn, Hadîs-i Erbaîn Tercümesi.

Kimdir ki gamında nâle vü zâr etmez
Derdin sana nâle ile izhâr etmez
Feryâdına hîç kimsenin yetmezsin
Feryâd ki feryâd sana kâr etmez

(Gamından ağlayıp inlemeyen, derdini sana inleyerek açıklamayan kim var? Ne yazık ki sen hiç kimsenin çığlığına koşmazsın. Kendi çığlığınınsa sana faydası yoktur.)

Çocuk ve Rubai

Tacettin Şimşek

Çaylı Ekmek

Bir düğme dikince sen
yeşil gömleğime
Bindim kıratım deyip
uçan değneğime
Pekmez reçel ezme yağ ve bal yoksa eğer
Çay sür bu sabah
anneciğim
ekmeğime

bir güfte *bir beste*

AL GÖNLÜMÜ ÂYÎNE-İ MÂNÂDIR BU

Al gönlümü âyîne-i mânâdır bu
Senden bana bir sûret-i rânâdır bu
Hattın gelip ey mâh utanırsın bir gün
Hüsnünle gurur etme ki dünyâdır bu

Beste : Hacı Sadullah Ağa (1760-1808)
Güfte : Şeyh Galib (1757-1799)
Makam : Arazbarbûselik (Nakış)
Usûl : Yürüksemâi

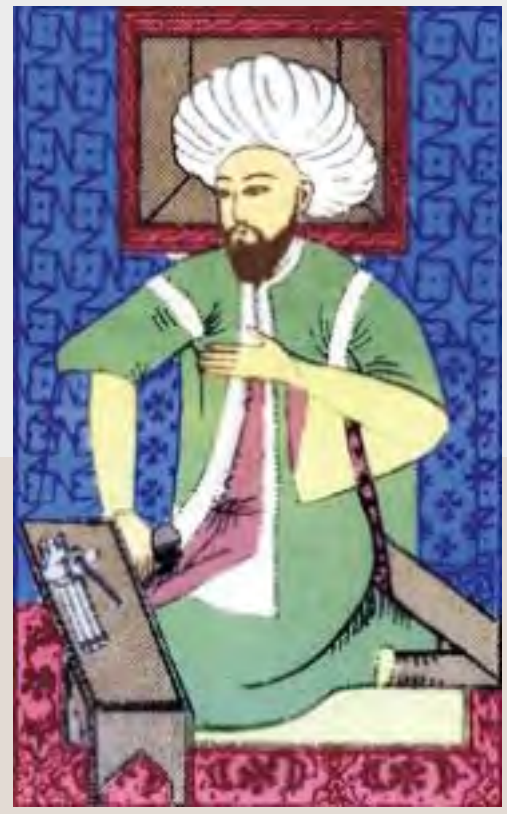

Hacı Sadullah Ağa

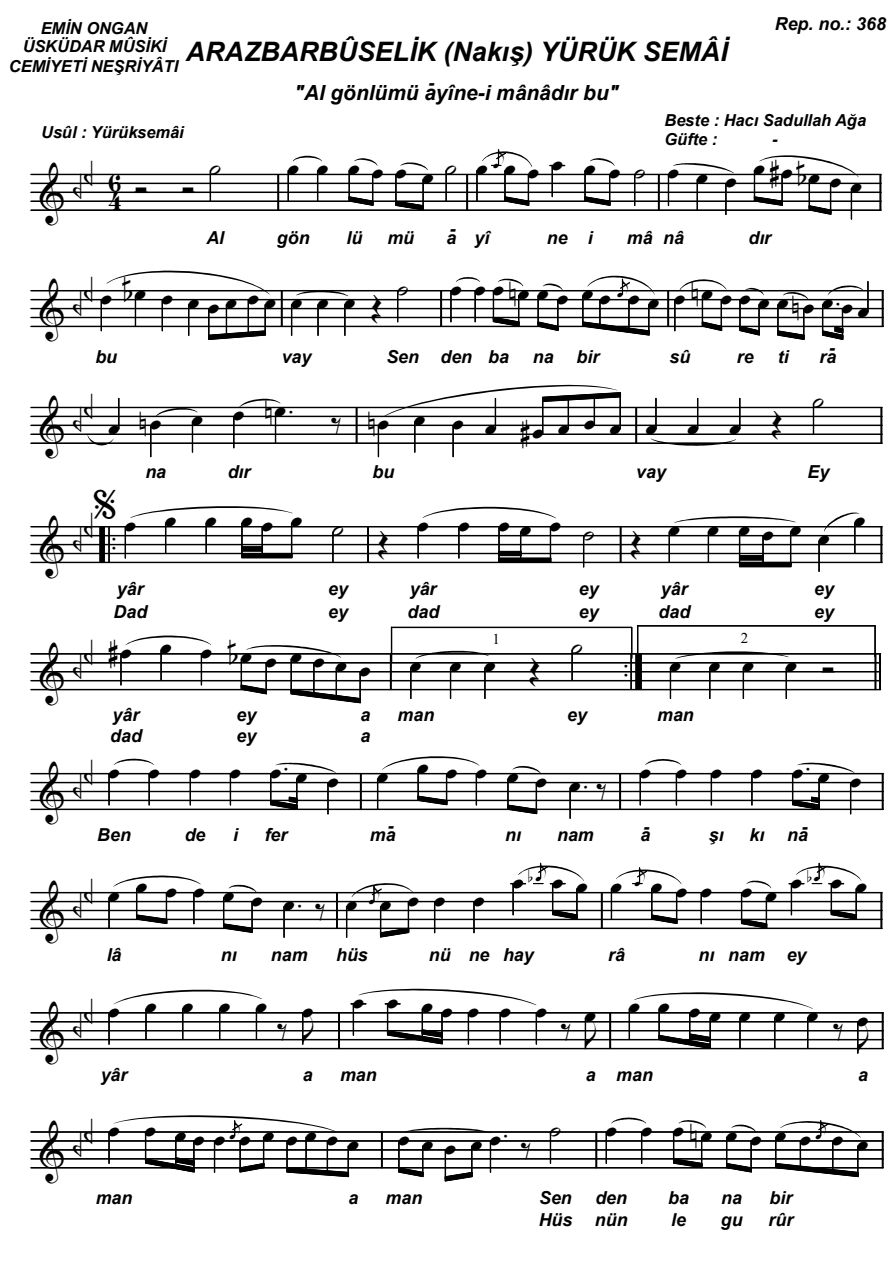

Şeyh Galib *Minyatür: Dr. Süheyl Ünver (1898-1986)*

Prova

Gelmez ki giden
gittiği meçhul yerden
İmdat dilenir yerküremiz
göklerden
Dağlar yürümüş sanki
şehirler yürümüş
Bir tür provaymış yaşanan
mahşerden

Evler Mezarlar

Matemle gönül harcını karmış
zahir
Bir titreme on şehri yıkarmış
zahir
Gök kubbeye
say ki merdiven kurduğumuz
Ev ev dediğim mekân
mezarmış zahir

Kaçıncı Enkaz?

Ruhunda derince bir mezar kaz
kalbim
Son hüznün için her ne desen az
kalbim
Enkazlarımız
şimdi şehirler dolusu
Farz et ki bugün benim de
enkaz kalbim

İş Bölümü

Kaç tutku tutuklu kaldı
kaç sevgi yarım
Onlarla yıkıldı gitti
özlem duvarım
Ey kapkara vicdan
bu nasıl iş bölümü
Sen şehri yıkarsın
ben ağıtlar yakarım

Vuslat Kuşu

Gül yüzlü rüyalarla damıt her düşümü
Çıksın keselerden gecenin izdüşümü
Azat ederim göklere doğsun diye hep
Rahmet seferiymiş gibi vuslat kuşumu

Ümit

Bir gün kara günler sona ermiş olacak
Artık ne çiçekler ne de mevsim solacak
Senden bize efsunlu rüyalar ve neşen
Şairleri kıskandıran ismin kalacak

Gül, Sel, Yol

Her dilde güzellik görebilsen gül olur
Gülden bir ateş çiğdemi sevsen sel olur
Seller durulur sen O'na koşsan göl olur
Göller yine çağlar sana her yer yol olur

Ölümün Beşiği

Birkaç hece kaynar yüreğimden: Eyvah!
Şehla yapılar, kesif hatalar ve günah
Benzer ölümüm dönüp duran bir beşiğe
Tenha bir ateşti her şehir, eski bir ah!

Her Çektiğimiz Âh

Bakmaz bana, her gün götürür gülde yıkar,
Gurbet aratır, gün bizi her dilde yıkar,
Leylâları kaybettiğimiz günlere sor;
Her çektiğimiz âh bizi kaç çölde yıkar!

Arınmış Gibiyim

Kaç gönle sorulmuş, kaç gönülden giderim,
Ben, kendi gönül bahçemde kaç elma yerim,
Kahrınla sevinçlerden arınmış gibiyim;
Sen, hangi dağın ardında olsan gelirim!

یکی را سپنبل از گل بر کشیده
یکی مرغول عنبر بسته بر گوش
یکی زرین کمندا فکنده بر دوش
یکی را گرد گل سپنبل دمیده
یکی از طوق شب مه را شکسته
یکی بر مه ز عنبر طوق بسته

Hüsrev ve Şirin (1727)
Cambridge University Library

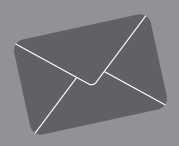

Rubailerinizin değerlendirilmesini veya yayımlanmasını isterseniz aşağıdaki e-posta adresine gönderebilirsiniz.
Şiirle kalmanız dileğiyle...

rubaidergisi@gmail.com